

◆ ST. OLAV ◆

Nr. 21

Oslo, den 26. mai 1938.

50. årg.

Redaktør: M g r. I r g e n s. Medarbeidere: Mgr. Dr. Karl Kjelstrup, dominikanerpater A. Lutz, Sigrid Undset, Lars Eskeland

„St. Olav“ utkommer en gang ukentlig. Abonnement både for inn- og utland tegnes på alle postkontor eller direkte, skriftlig i ekspedisjonen, Akersveien 5. Abonnementspris kr. 2,50 pr. kvartal forskuddsvis betalt. for utlandet tillegg av vedk. lands avisporto. Opsigelser må være eksp. ihende senest 14 dager før hvert kvartalskifte. Annonser må være innsendt innen søndag aften, manuskript innen fredag aften.
„St. Olav“'s telefoner: Redaksjon og ekspedisjon: 23743 Redaktøren privat 14161 Redaksjonssekretæren fru Vanberg privat 30487 — „St. Olav“'s ekspedisjon og forlag, Akersveien 5 I, åpent torsdage fra 10—2 og 4—7. Lørdager fra 10—1. De evrige dage fra kl. 10—4 Utbetalinger kun tirsdag kl. 3—4.

INNHold: Norges hilsen på kongressen i Budapest. — Paven mot racelæren. — Vår kamp - Vår fred. — Béla von Imrédy. — Politikk og økonomi. — Thomismens seiersgang. — Program. — Et utmerket katolsk tiltak. — Innsamling til Feriekolonien. — - og derute.

Norges hilsen på kongressen i Budapest.

Ved Lars Eskeland.

*Emmentissime Kardinal Legat,
Eminenser, Eksellenser, Monsignorer,
Mine kjære brødre i den katolske tro!*

Tillat en av de ringeste medlemmer fra en av den katolske Kirkes minste flokker å heve sin røst i tilslutning til de andre, som i disse uforglemmelige dager i mer veltalende ordelag allerede har forkynt vår kjærlighet til Jesu-Hostie, vår glede og vårt håp som troende kristne.

Vi er bare tre som her representerer vårt kjære fedreland, Norge — alle tre konvertitter og konvertitter nettop på grunn av lengselen etter det Allerhelligste Sakrament, som ved Guds nåde har virket i våre sjeler helt til vi blev ført frem til *full sannhet*: til den *hele sannhets kjærlighet*.

Mens vi har tatt del i disse strålende manifestasjoner, som likesom gir en anelse om hvad vår uavlatelige takksigelse i himmelen vil bli, har vi ikke kunnet la være å tenke med et visst vemod på våre tusener og tusener av landsmenn, som man for flere århundrer siden — uten noen skyld fra deres side — med vold fravristet den største skatt her på jorden: Jesus Kristus iblandt oss i Alterets Sakrament, Jesus vårt livs næring, vårt vandringsbrød, våre levedagers trøst.

Gjennem tre århundrer blev ikke det hellige messeoffer forrettet en eneste gang i Norge. Men siden 1842 er Jesus igjen blandt oss i sin kjærlighets Sakrament. Nu er Han tilstede i 40 kirker

eller små kapeller og noen tusen troende, som «har kjent Ham igjen på brødets brytelse», mottar Ham, og ber at alle én dag må kjenne Ham igjen og at det må bli én hjord forenet ved kjærlighetssakramentets bånd — *vinculum caritatis* — under én hyrdes ledelse.

Man innvender undertiden at vi nordmenn er for frihetselskende til å ville bøie oss for Kirkens lover og Pavens autoritet. Men de som fremholder dette glemmer hvad friheten virkelig er, glemmer dette ord som Jesus selv har uttalt: «Sannheten skal føre dere fri». Det er sannheten og sannheten alene, hele sannheten, som gjør sjelene og folkene fri.

Mine venner, mine kjære katolske trosfeller, av hele mitt hjerte bringer jeg dere en broderhilsen fra deres brødre i Norge, og jeg ber *enhver* av dere av og til i deres bønner i tilbedelse foran Altersakramentet eller i kommunionens velsignelsesrike stunder, å minnes *våre adskilte brødre*, som også så høilig trenger til hele Kristi kjærlighet i det store sakrament. Jeg anmoder dere også om i bønnene å tenke på våre isolerte katolikker, som i Norges utstrakte land bor så fjernt fra et Tabernakel at de bare en sjelden gang og med de største ofre, får høve til å nærme sig Alterets hellige Sakrament. Be for dem og de vil be for dere — det lover jeg i disses navn.

Deres Eminense Kardinal Legat!

Paven mot racelæren.

Noen uker før Hitler holdt sitt inntog i Rom rettet Kongregasjonen for seminarier og universitetene en skrivelse til rektorene for alle katolske høiskoler, hvori det blev uttalt en skarp fordømmelse av racevranlæren. Skrivelsen har dog intet med politikk å gjøre, men representerer kun et vern om Kristi sanne lære. Den er undertegnet av mgr. Ruffini, kongregasjonens sekretær, som hver uke har sin særlige audiens hos den Hl. Fader. Paven har selv overtatt ledelsen av denne betydningsfulle kongregasjon og dens virke er altså inspirert fra allerhøieste hold. Mgr. Ruffinis skrivelse må altså betraktes som et direkte uttrykk for Overhyrdens mening og tanke.

Son innledning til skrivelsen — datert 13. april 1938, men først i denne måned kommet til offentlighetens kunnskap — nevnes den sorg som den hl. fader føler over de «skammelige beskyldninger» og over «denne høist fordervelige lære, som falskelig snykker sig med betegnelsen «videnskap» og som utbres overalt, mens man forsøker å lokke menneskheten inn på en uriktig vei og utrydde den sanne tro». Kongregasjonen vil forsvare sannheten mot dette «villfarelsens fremstøt», mot dette «nye og fullkomment absurde dogma».

Man gjør derfor rektorene for de katolske høiskoler oppmerksom på vranlæresetninger, som de skal være særlig på vakt overfor.

Den menneskelige families verdighet bringes i fare ved racelærens sarkasme og forakt overfor forskjellige av dens medlemmer. Kongregasjonen avviser bestemt den opfatning at der består en større forskjell mellom de civiliserte og uciviliserte folkeslag enn mellom uciviliserte folk og dyreverdenen.

En absolutt materialistisk livsanskuelse utvikles i mennesket på grunnlag av racelæren om blodets renhet og racens makt, ifølge hvilket alle egenskaper kun er utslag av blodet og samfundets rettsorden oppbygget på racens instinkt og betydning. Kongregasjonen protesterer imot dette.

Den racebetonte pedagogikk har som sitt oppdragsmål: utviklingen av raceånden. Herved bortelimineres den religiøse idé, som racelærens lover hittil har hyldet. Kongregasjonen protesterer mot en slik undervurdering av religionens tanke.

I dette verdensbillede er den menneskelige personlighet i fare, fordi det oppbygger en panteistisk

filosofi og nedverdiger mennesket til å bli et passivt hjul i maskineriet. At mennesket lever kun ved staten og for staten er en politisk læresetning som støtter sig til denne filosofi, men som kongregasjonen avviser på det bestemteste.

Skrivelsen har funnet den dypeste gjenklang overalt og representerer selvfølgelig en verdifull støtte for de tyske og østerrikske biskopers kamp mot racelæren. Med sin uforbeholdne og klare betoning av de uforsonlige motsetninger mellom den katolske tro og racelærens dogmer har paven hjulpet den almindelige opfatning til å danne sig et riktig bilde av forholdene og til å dra konsekvensene av en høiere erkjennelse av sannheten og løgnens verden.

*

Ordrett lyder den viktigste del av skrivelsen som følgende:

«Universitetslærerne bør med alle åndelige våpen fra biologien, historien, filosofien, apologetikken, retts- og morallæren sakkyndig imøtegå og slå ned følgende vranlære:

- 1) Menneskerasene differensierer sig i sin medfødte og uforanderlige art så meget at den laveste menneskerace er lengere fjernet fra den høieste enn fra den øverste dyrerace.
- 2) Racens kraft og blodets renhet må på all tenkelig måte skjermes og befordres. Alt som tjener dette mål er i sig selv godt og tillatt.
- 3) Fra blodet i hvilket racens art ligger innesluttet, strømmer som fra den vesentligste kilde alle menneskets åndelige og moralske egenskaper.
- 4) Pedagogikkens viktigste mål er å fremme utviklingen av racens art og opflamme ånden til en brennende kjærlighet til egen race som det høieste bestående gode.
- 5) Religionen er underordnet racens lov og må avpasses efter den.
- 6) Den første oprinnelse til og den høieste målestokk for all rettsorden er raceinstinkt.
- 7) Det gis kun ett kosmos eller univers — alle ting, innbefattet menneskene, er ikke annet enn forskjellige uttrykksformer for det levende univers — uttrykksformer, som har utviklet sig gjennom et langt tidsrum.
- 8) Individene eksisterer kun ved staten og for staten — all den rett som tilkommer dem får sin kraft kun gjennom det som staten faktisk tildeler dem».

Og skrivelsen slutter med følgende manende ord: «Enhver kan med letthet føie mer til disse farlige teorier. Vår hellige fader, denne kongregasjons prefekt, er overbevist om at lærerstolene ikke vil la noe uforsøkt som kan føre til et fullkomment resultat av det som den hl. kongregasjon har bragt på tale i denne skrivelse».

På vegne av alle katolikker i mitt kjære fedreland Norge, ber jeg Dem å motta vår ærbødige hyldest, og idet jeg i Dem hilser representanten for Hans Hellighet Pave Pius XI, ber jeg Dem ved hjemkomsten til Rom å overbringe den hellige Fader forsikringen om vår kjærlighet, vår troskap og vår takknemlighet.

Vår kamp - Vår fred.

Kamp, uro er aldri et mål i sig selv — det er kun et middel til å vinne fred og hvile. All streben her på jorden har til mål å sikre sig et bestemt gode.

Kampen om den økonomiske tilværelse har således sin berettigelse fordi dens mål er å skaffe oss selv og vår familie føde, klær, bolig — alt det vi kaller livets fornødenheter. Den menneskelige streben etter mer erkjennelse, det evige spørsmål: «Hvad er sannhet?» og vår søken etter det absolutte svar har også bare ett mål: å skjenke oss hjertets fred. Selv det menneske der som Faust «immerstrebend» ikke formår å finne hvile for sitt sinn og som Goethe priser for denne evige søken — selv det ønsker jo kun å kunne opnå den stund til hvilken det kan si: «Verweile doch! Du bist so schön!» — stans og forbli — du er så skjønn!

Da mennesket syndet og det onde fikk makt har det dog aldri kunnet svekke denne lengsel etter fred og hvile eller berøve mennesket den. La oss høre hvad St. Augustin skriver om dette:

«Like så lite som det finnes mennesker som ikke ønsker å eie glede, like så lite finnes der dem som ikke ønsker å finne fred. Selv en krigførende makt vil ikke annet enn fred».

Det onde har søkt å underminere og mistenkeliggjøre freden ved å skape dens vrengebillede: tilfredsstillelse — den illusjonære følelse av ro når ens subjektive og egoistiske begjær oppfylles. Men kjennetegnet på sann og usann fred — på freden

av denne verdens fyrstes rike eller av Guds rike — er lett å bli klar over: ti tilfredsheten utenfor Guds godhet og kjærlighet er kun en kortvarig glede. Snart piskes begjæret op igjen og videre frem, til ny tilfredshet og fornyet tomhet. Aldri kommer den stund da det onde tillater sine undersøtter — sine ofte akk så ubevisste undersøtter — å si: «Nu er det nok!» Men denne kamp har intet tilfelles med vår kamp — og dens «seier» har intet tilfelles med vår seier. Ti vår kamp er ikke en frukt av hedensk livsanskuelse, en kamp mennesker imellem, en kamp med alles hånd mot alles, hvor den sterkeste går seirende ut på den svakestes bekostning.

Vår kamp er kampen mot oss selv, mot vårt lavere jeg — vår seier er seiren over oss selv, vårt begjær, vår egoisme.

Selv er vi kampens våben, selv er vi kampens mål. Men dette mål er seiren for vårt høiere selv — for virkeliggjørelsen av Paulus' ord: «Ikke jeg lever, men Kristus i mig». Kampen står om å bane veien for Kristi sanne sinnelag i oss — seiren er vår forening med ham, med Sønnen og Faderen i Åndens kraft — med Gud. «Du skapte oss for Dig, Herre —!»

Vi er skapt for og til å være godheten lik — og kun ved å være gode og gjøre det gode finner vi den dype hvile, den eneste fred, som intet og ingen på jorden kan berøve oss!

Béla von Imrédy -

en fremragende ungarsk katolikk.

Like før den eukaristiske verdenskongress i Budapest tok sin begynnelse inntrådte der en bemerkelsesverdig forandring i den ungarske regjering. Ministerpresident Koloman von Daranyi demisjonerte og chefen for finansdepartementet, forhenværende president for den ungarske nasjonalbank, Béla von Imrédy blev hans efterfølger. Denne utmerkelse vakte glede og udelt tilfredshet hos alle Ungarns katolikker. Skjønt Koloman von Daranyi er protestant har han dog stillet sig ytterst lojal overfor alle forberedelsene til den eukaristiske verdenskongress og i videst mulig utstrekning understøttet dem — men selvfølgelig er man endnu mer takknemlig for å ha fått en ministerpresident som er troende katolikk og alltid har praktisert sin tro.

Dr. Béla von Imrédy er født i 1891 i Budapest. Sine middel-

skolestudier gjorde han hos piaristene. I 1913 tok han doktorgraden i juss, hvorefter han tiltrådte en lengre reise, som bl. a. førte ham til England, Frankrike, Nederland og Tyskland. I verdenskrigen utmerket han sig ved stor tapperhet og efter fredsslutningen kom han inn i finansdepartementet, hvor han i 1920 blev sekretær. 1921 forlot han embedsveien og viet sig til finansvesenet — 1926 blev han vikarierende direktør for nasjonalbanken — 1927 overtok han den selvstendige ledelse av dens statistiske og samfunnsøkonomiske avdeling. Kort tid efter blev han direktør og inntok en ledende stilling i dens representantskap. Som medlem av den ungarske finansdelegasjon har han deltatt i alle de store internasjonale finansforhandlinger og konferanser og hans utmerkede og enestående finanstekniske viden samt

Gjensidige

Norges eldste livsforsikrings- og livrenteselskap.
Stiftet 1847.

hans overordentlig intelligens har gjort ham høit ansett også i utlandet.

Hans emminente finansdyktighet gjorde ham snart mer og mer uundværlig for den ungarske regjering og i 1932 blev han følgelig finansminister i Gømbös, regjering. 1935 trådte han dog atter ut idet han blev Alexander Popories' efterfølger som president for nasjonalbanken. Men foruten å være en fremragende finansbegavelse er Béla von Imrédy også en stor politiker, hvis taler i parlamentet betegnes av alle tilhørere som intet mindre enn opplevelser.

Under den eukaristiske verdenskongress skal han selvfølgelig også tale — han blir til og med hovedtalen i den annen offentlige forsamling i Budapests festhall den 27. mai, hvor hans emne vil bli «Eukaristien — kjærlighetens bånd i familien»! Den eukaristiske forberedelseskomite bad ham tale om dette lenge før han bekledd den høie stilling, som han idag innehar i Ungarns politiske liv. At netop den ungarske ministerpresident som troende katolikk vil gripe ordet på den 34. eukaristiske verdenskongress vil gi hans tale en særlig vekt og en vidtrekkende innflytelse.

Politikk og økonomi.

Det er selvsagt at et folks sunde økonomiske liv som forutsetning må ha en sund politikk, og at denne på sin side må være klar over at der mellom disse to elementer må eksistere en vekselvirkning som ikke ustraffet kan ignoreres. Verden av idag lider under følgene av et flertall av vranglære-re, som har bragt hele samfunnsøkonomien ut av sitt sammenheng og gitt den tilfeldigheter i vold og som tilbakeslag har avlet politiske spenningsforhold, som lader hele atmosfæren med uro og frykt for det som skal komme.

I alle land er man klar over den betydning som eksporten har for den nasjonale økonomi og søker med alle midler å fremme den. Men man kan ikke komme utenom den økonomiske læresetning, at den som vil utføre også må innføre. Den som vil selge må også selv være rede til å kjøpe — og i den senere tid er også dette trengt mer og mer frem i bevisstheten og dermed øket erkjennelsen av det økonomiske avhengighetsforhold, hvori alle folk står til hverandre. Regjeringene i alle land vier disse spørsmål sin største oppmerksomhet til beste for den internasjonale handelsforbindelse.

Således har jo U. S. A. og Storbritania bestrebet sig for å få etablert en handelsoverenskomst på grunnlag av prinsippet om ubetinget mestbegunstigelse og den tidligere belgiske ministerpresident van Zeeland har efter opdrag av Frankrike og Storbritania utarbeidet en økonomisk betenkning, som inneholder en hel rekke bemerkelsesverdige forslag. Men den almindelige verdensøkonomi vil aldri kunne utfolde sig fritt før det foreligger et fast fundament av internasjonal rettssikkerhet og en definitiv løsning på det innviklede internasjonale gjeldsproblem. Kan den internasjonale kapitalutveksling få sikker grunn å stå på, vil derav følge at de nuværende betalingsvanskeligheter bortfaller og den nu så sterkt hemmede vareutveksling atter kommer inn på normalt og fruktbart spor.

Når den økonomiske verdenssituasjon i den siste tid atter har lidt et følelig tilbakeslag, så skyldes

det dog ikke så meget de forskjellige regjeringers som selve produksjonsproblemet stilling i de to-neangivende land. I Frankrike og U. S. A., som har lidt mest under de siste kriser, har man do-sert en politisk vranglære om kjøpekraften og trodd at man kunde bedre samfunnsøkonomien ved å gripe inn i selve fordelingen av produktene. Denne politikk har vist sig i høi grad feilaktig, idet man kun har opnådd å hemme produksjonen og drepe all initiativlyst. Ethvert politisk system, som ringeakter den elementære økonomiske sannhet at et folks velstand kun kan heves gjennom øket produksjon og at denne produksjon er avhengig av en sund, finansiell, sterk og etisk betonet foretaksomhet, vil uvegerlig føre til nedgang istedetfor til oppgang. Å befordre denne foretaksomhet, sikre dens frie utfoldelse, gi den lønn for sitt skapende arbeid og støtte dens resultater, er og blir grunnpillaren i en sund økonomipolitikk.

Det er en skjebnesvanger marxistisk lære at arbeidstiden skal senkes samtidig med at lønningene skal stige eller forbli de samme. Som om det ikke er arbeidet som fremskaffer alle de verdier av hvilket et folk lever, og som om dette liv ikke er tilfreds og lykkelig i samme grad som alles innsats blir gjort! Derfor blir alle forsøk på å skaffe bedre økonomiske forhold også helt illusoriske, så lenge de ledende hylder en lære som ikke gir arbeidet en hedersplass i tilværelsen, men kun gjør det til et nødvendig onde. Det er å bygge samfundet på sand —!

Meget kunde næses hvis det gikk op for oss alle at det er vår arbeidslyst og arbeidsflid som gjør vårt folk konkurransedyktig på verdensmarkedet og at det er falske ideologier alle de politiske retninger representerer, som vil lære oss noe annet. Resultatene av disse ideologier taler jo allerede nu sitt tydelige sprog ute på verdensmarkedet og i våre hjemlige forhold og vi skulde ikke ha vanskelig for å skjelne røsten til «verdens fyrste» fremfor sannhetens stemme.

Thomismens seiersgang

— apropos H. D. T. Kierulff: «St. Thomas af Aquin» (Pauluskredsen, København).

Gjennem hele den katolske verden går det nu en strømning tilbake til Thomismen, hvilket i virkeligheten vil si en tilbakevenden til den sunde menneskeforstand. Mer og mer klart blir det for våre moderne tenkere at Thomismens representerer den fullkomne harmoni mellom erkjennelse og sannhet, fordi den utgår fra den sunde forstand og samtidig drar nytte av alle den positive videnskaps hjelpemidler — av psykologien og den kritiske spekulasjon — og på grunnlag av dette utvikler og klarlegger livsprincipene. —

Men først måtte menneskeheten forville sig inn i idealismens blindgate og måtte oppleve scientismens fallitt. Hvad den første angår hviler den på den gamle filosofiske opfatning at tenkning og væren ikke er motsetninger, men avhengig av hverandre som innhold og form. Med Aristoteles — den største iblandt dem — forkynte de at det er forstandens oppgave « å bli alt », d. v. s. i sig selv å fornye denne verdens tilbehør, idet den jo umiddelbart forbinder idé og gjenstand og derved kan erkjenne alle tings rene vesen uten å gripe deres realitet.

Men så kom Descartes, som med sin metodiske tvil tok anderledes fatt på saken idet han fordrev den sunde forstand fra filosofiens rike og gjorde bevisstheten til det første om ikke det eneste objekt for filosofisk forsken. Kant brøt siden fullstendig med den gamle filosofi og grunnla den såkaldte idealisme etter hvilken all tenkning er ute av stand til å nå inn til realitetene, hvis tilstedeværelse han dog betrakter som gitt.

St. Thomas arbeidet meget med problemet: «hvad kan erkjennelsen virkelig erkjenne? Sakens skinnbilled eller saken selv?» Han fant dog en meget enkel løsning. En forstand som kun kan erkjenne sine egne skapninger kan kun bedømme disse i samme grad som den er grepet av dem. Men en slik tilstand gir enhver dom vekt og gjør alle meninger likeverdige — hvilket er det samme som like verdiløse. Descartes og Kants disipler hevder overfor dette at hvis der gis en realitet utenfor erkjennelsen, vil denne ikke kunne gripe den, når den — erkjennelsen altså — kun omfatter sig selv. Virkeligheten er altså uopnåelig — og Kant gikk så vidt med dette principp at han i slutten av sin «Kritik der reinen Vernunft», hevder at virkeligheten kun kan nåes ad troens omvei hvorfor han stykke for stykke oppbygget sin lære om den praktiske fornuft. Han måtte anta ste fornuften ved å gi den aprioristisk tankeform — det var den eneste måte han kunde redde videnskapsens nødvendige og universelle karakter. I motsetning til St. Thomas, som lar menneskeånden virkelig rekke frem til realiteten holder Kant

den innkapslet i dens egen forestillingsverden — den slipper ikke ut av idealismens blinngate.

Samtidig med at idealistene svelget i kritikkens rus feiret den såkalte positivisme triumfer og bragte det virkelig så vidt at ateismens og materialismen krevet offisiell hjemstavnrett i den moderne tenkning. Det var de tider, Renan profeterte om videnskapens store seier over troen — hvor Berthelot arbeidet på å skape liv ved hjelp av retorter — hvor Darwin lancerte sin forførende utviklingslære — hvor Spencer «integreerte verdensaltet» — hvor Taine analyserte fornuftens mekanisme og hvor endelig Auguste Comte drømte om å grunne en religion på positivismen. Men omtrent samtidig påpekte den franske filosof Bergson den materialistisk-mekanistiske tenkningsindre selvmotsigelse idet han beviste at den såkalte videnskapelige positivisme ikke er annet enn en plump opsamling av metafysiske fordomme og at hverken matematikk eller fysikk er istand til å klarlegge hele virkeligheten, men kun kan gi et tilnærmelsesvis billed av alle fenomener. I sitt siste verk «La Pensée et le Mouvant» — et resyeme av hele hans filosofi — uttrykker han sig till og med slik at man forstår at han har mere tillovers for St. Thomas realisme fremfor Kants idealisme. Han anerkjenner deri uten betenkning eksistensen av en verden uavhengig av den menneskelige tenkning og at Gud ikke er et fantom skapt av vår ånd, en «pseudo-ide», men en allmektig skaper, samt at alle mennesker er fri og derfor istand til å føre et moralsk liv — og endelig at metafysikken og erfaringsvidenskapen begge er kilder til erkjennelse av virkeligheten.

*

Men hvad er så den Thomisme som vinner tereng der hvor den filosofiske idealisme og den materialistisk-mekaniske scientisme slår feil?

Skal den klarlegges i sine hovedtrekk må man huske at St. Thomas filosofi er nær knyttet til Aristoteles, som samvittighetsfullt bygget på erfaring og med fullstendig opriktighet holdt sin filosofi fri fra alle dogmatiske fangarmer. Den autoritet, som Aristoteles påberoper sig, er fornuftens som handler ut av erfaring og bekrefte av denne. Heller ikke St. Thomas har trodd at man for å kunne løse det grunnleggende erkjennelsesproblem måtte begynne med å skille begrepene objekt og subjekt fra hverandre. Like fra det øieblikk hvor han erfarte at i all erkjennelse er tenkning og væren uløselig knyttet sammen høiet han sig for denne kjennsgjerning og grunnet kun over, hvorledes den kunde forklares. Det er tingene selv som bevirker i oss at subjektet blir ideell eller spirituell objekt uten å opføre å være en form, en idé ikledd stoff. Intui-

tivt kan vi ikke gripe den hemmelighetsfulle forstandshandling ved hvilken realiteten omformes men erfaringen tvinger oss til å løse erkjennelsesproblemet på denne måte. Vi har ikke rett til å flykte for erfaringen for å slippe for å beskjeftige oss med en dog forholdsvis forståelig hemmelighet — det vil kun da opstå nye og absolutt uforståelige. Selve eksistensen er forstandens første og viktigste objekt — den er tingenes sjel, som den er våre illusjoners, vår bedømmelses og slutningers sjel. Med eksistensens ide er de store problemer — Gud og den menneskelige natur — nøie knyttet sammen.

De moderne systemers villfarelse ligger i at de forveksler den rene fornuft med den logiske. Denne forveksling foreligger alltid hvor en tenker bebreider fornuften, at den fortaper sig i unyttige abstraksjoner og denaturerer tingene til de faller i stumper og stykker. Både idealistisk og realistisk undgår St. Thomas denne fallgrube og denne forveksling idet hans lære — bortsett fra den rene logikk som behandler ideene teknisk for deres egen skyld — kun verdsetter ideene i samme grad som de er en funksjon av virkeligheten. Alle slutresultater gjelder kun så langt de prinsipper gjelder, fra hvilke de er utledet. Forstår man engang for alle at alt kommer av væren og vender tilbake til væren og at alle erkjennelsesgrener — intuisjon, bedømmelse, fornuftslutninger — har eksistens så er man også istand til å forstå alt. Da åpner dørene sig for et åndelig innblikk i de to verdner, vi er kallt til å leve i og tenke over: den relative og den absolutte — den endelige og den uendelige.

Og som på Aristoteles og St. Thomas' tid beskjeftiger den menneskelige ånd sig også i våre dager med det viktige problem om væren og bevegelse: hvorledes forklarer man overgangen mellom å være og å vorde? Aristoteles mente ikke at menneskeånden vil bli stillet for det alternativ å skulde velge eller fornekte det ene eller det annet princip — hans geni muliggjorde å finne en verdensforklaring, som hadde en fullkommen og levende organismes enhet og fasthet idet han forstod at det kommende kun er en overgang fra det ubestemte til det bestemte, fra kim til plante, fra erkjennelsesmulighet til erfaring. Den ubestemte eksistens som kan bli en bestemt kaller han potens — motsetning til akt, som er bestemmelsen realisert. Potensen kan ikke av sig selv bli akt men behøver til dette en aktiv potens, som atter på sin side må bevegges av en annen aktiv potens — og dette finner sted så lenge til man ifølge den i selve tingene boende immanente logikk kommer til en væren, som ikke har nødig å motta en skapende impuls men selv er den rene akt, eksistensen i sig selv og derfor alle tings skaper. Denne væren kaller vi Gud, den levende syntese av alt som er. Og med disse byggsteinene har St. Thomas formet sin filosofi — ut av det gamle virkelighetsbegrep som han har utdypet og gjort rikere og mangfoldigere for den menneskelige erkjennelse.

Hvor vidt har vi nu rett til i våre dager å tale om en tilbakevenden til Thomismen? Og hvorledes former denne tilbakevenden sig? Litt forskjellig eftersom det dreier sig om den kirkelige eller verdslige verden — med den siste tenkes særlig på universitetene. Hvad Kirken angår må man skjelle mellom modernismens periode og den, som strekker sig fra pave Pius X's rundskrivelse «Pascendi» til den nuværende paves konstitusjon «Deus scientiarum Dominus», hvormed den teologiske og filosofiske undervisning ved alle de kirkelige universiteter reguleres. Man vet nu at modernistene i det store og hele hadde som mål å tilpasse åpenbaringen, troen, dogmene, altså den tradisjonelle, kristendoms grunnlag, efter den moderne tenknings og det moderne livs såkalte lover, selv om tradisjonen måtte ofres i dette øiemed. Modernismen oprådte ikke som et bestemt avgrenset åndelig system, men man møtte overalt dens ånd, — hos historikerne, eksegetene, filosofer og teologer. Den vilde forbinne ild og vann, fritenkeri og tro — og dens metode kan uttrykkes med ordene: «vi blir i Kirken for å reformere den!» Det er pave Pius X's fortjeneste, at han gjennomskar de lange og vanskelige forklaringer og diskusjoner og skapte en klar adskillelse mellom Kirkens motstandere og dens tro tjenere og bragte orden i den forvirring, som holdt på å bemektige sig sinnene.

Siden har Thomistene arbeidet meget på å skaffe Thomismen innpass i de intellektuelle kretser knyttet såvel til Kirken som til universitetene. Særlig vekt legger man på utbredelsen av «Summa theologica», som i billige oversettelser med opplysninger og kommentarer spres blandt de studerende og i den dannede offentlighet. Disse kommentarer letter tilknytningen mellom St. Thomas' tankeverden og de moderne problemer.

Også ved universitetene vinner den ny-thomistiske bevegelse forståelse, fordi den moderne filosofis ensidighet har utløst trangen til en reaksjon. Studiet av Akvinatens skrifter har nu sin plass på universitetenes offisielle forelesningsprogrammer — betydelige historikere skriver avhandlinger om ham og ingen virkelig lærd taler nu med ringeakt om «den mørke middelalder».

Og som et ledd i denne bevegelse har Pauluskredsen utgitt «St. Thomas av Aquin», skrevet av H. D. T. Kiærulff og tilegnet «Thomismens første mann i Norden «dominikanerpater A. J. Lutz, med takk for førerskap og vennskap». Kiærulff er ingen ny mann på helgenbiografiens område — men denne bok bærer preget av at han med særlig ærbødighet, glede og forståelse har fordypet sig i Akvinatens store intellektuelle personlighet — men la oss overlate anmeldelsen til en verdifullere penn enn vår egen idet vi gir ordet til pater Lutz og citerer slutten av hans fortale til boken:

«— — — fra første til siste side er boken usedvanlig lærerik. Den lar den middelalderlige kulturverden få levende skikkelse. Den lar oss oppleve en del av de lidelser og kampe, Kirken på den tid hadde å gjennomgå. Den gir oss en værdifull over-

sikt over St. Thomas' tankeverden. Og skildringen river en med for den røber en kunstner, som behersker sitt sprog og forstår å ordne sitt stoff. Dog ligger bokens hovedverdi i forståelsen av at denne veldige ånd, der likesom lekende mestret alle tiders, filosofiske og teologiske kunnskaper, denne enestående arkitekt av urokkelige og harmoniske tankebygninger, ikke var en av «de vise og forstandige» for hvem Gud «har skjult det». (Matt. 11,25), men een av «de små, for hvem han har åpenbart det.»

Med disse ord være forfatter og Pauluskredsens styre takket og boken varmt anbefalt.

E. D.-V.

Program.

for St. Olavs Forbunds landsmøte.

1. Pinsedag.

- Kl. 8,15: Messe med felleskommunion i St. Olavs kirke.
- Kl. 10.30: Pontifikalmesse med Ferming og preken av Hs. Høiærverdighet Biskopen — i St. Olavs kirke. Det reserveres plasser for de delegerte.
- Kl. 13: Landsmøte i Gymnastikksalen på St. Sunniva skole. *Gratis adgang for alle.*
- Kl. 19: Festandakt i St. Olavs kirke.
- Kl. 20: Festmøte med underholdning i festivitetslokalet, Akersveien 5. Der serveres forfriskninger. Entré: kr. 1,00.

2. Pinsedag.

- Kl. 9: Norsk sangmesse. Sang ved O.K.Y.'s sangkor.
- Kl. 15: Festmiddag på Ekebergrestauranten. Daglig antrekk. Kontingent kr. 10,—.
- NB! Mens de delegerte er innbudt av Oslo-menighetenes lokalforeninger, må de øvrige som ønsker å delta, gi beskjed herom til hr. sekretær H. Barra, Dronningens gate 21, Oslo (tlf. 24426) innen onsdag 1. juni.

Et utmerket katolsk tiltak.

Man vil i dette nummer av «St. Olav» finne en annonse fra *Resettjänst Sankt Kristofer* i Stockholm, som vi henleder oppmerksomheten på. Den byr på meget av interesse — men foruten disse reiser er der også planlagt weekend-turer mellom de nordiske hovedsteder, hvilket vil gi nordens katolikker en god og relativt billig anledning til å besøke hverandre. For katolsk ungdom vil kunne arrangeres skolereiser til Bayern eller andre steder av interesse — likesom byrået vil arrangere vallfarter til

Lourdes m. m. om tilslutningen blir stor nok. Det er takknemlig for planer og forslag.

Med de billige priser som de i annonsen omtalte reiser holder, er det selvsagt at det ikke er luksusturer. Der ligger imidlertid en garanti for at de vil finne sted under verdig form i det at de ordnes med særlig henblikk på katolikker.

Byråets leder har bedt oss anmode alle interesserte om snarest å sette sig i forbindelse med det, samt meddele eventuelle ønsker om avreisetid. Likeledes vil man være takknemlig for forslag til andre reiser.

Innsamling til Feriekolonien.

Anne-Marie og Hubert kr. 15,00
N. N. » 5,00

Ialt kr. 20,00

— og derute.

Lilleputtrepublikken Andorra. Hitlers innrykk i Østerrike medførte også en «statskrise» i det lille uavhengige fyrstedømme Liechtenstein, hvis fyrste abdiserte til fordel for en slektning. Det later nu også til at et annet miniatyrrike i Europa ser sin selvstendighet truet, nemlig republikken Andorra i Pyreneene, hvis frihet går helt tilbake til Karl den stores tid, idet han garanterte den i et beskytterbrev, som nu oppbevares i hovedstaden «La Vee-ga». Med ordet hovedstad må man tenke sig en eldgammel liten landsby med 700 innbyggere, hvor der av større bygninger kun finnes en gammel romansk kirke og et såre beskjedent rådhus hvorfra republikkens anliggender for størsteparten styres — en del sorterer under Frankrikes president og biskopen av Leo de Urgel i Katalonia. Landets uavhengighet garanteres ved en besetning av den franske mobilgarde, som i øieblikket på grunn av begivenhetene i Spania er en del forsterket. Den lille republikk er nu omgitt av spanske stridskrefter, men der blir sikkert ikke noen krig. Landets 6000 innbyggere, hvorav de fleste er fjellbønder i den 482 kvkm. store stat, tenker absolutt ikke på oprustning! — Den nuværende statsform går tilbake til en overenskomst mellom den franske greve av Foix og biskopen av Urgel i 1278. De skulde efter denne regjere i fellesskap, men mens den ene biskop fulgte efter den annen utdøde den grevelige slekt og Frankrike arvet dens rettigheter, så at det i dag er den franske president som har et ord med i laget. Forøvrig har biskopen av Urgel i lengre tid opholdt sig som flyktning i Andorra, hvor han sammen med Frankrike hever en viss avgift for sin del i styret — til sammen dog kun den beskjedne sum av 960 frcs. og 460 pesetas årlig. Postverket administreres av Frankrike og det nye elektrisitetsverk tilhører utenlandske kapitalister.

Litauen og de polske valfartssteder. Efter at den polsk-litauiske overenskomst er trått i kraft, treffes der nu store forberedelser til en litauisk valfart til de polske heligdommer. Det første besøk får Wilna med sin berøm-

te madonna av Ostra Brania. Man regner med at i sommerens løp vil tusener av littauere komme til Wilna, da denne stad jo i en årrekke har vært lukket for dem og de før benyttet enhver anledning til å besøke helligdommen i Wilna.

Den hellige messe i fengslet. En nasjonal spansk avis forteller om hvorledes en prest, som blev holdt fengslet i Santander av de røde greide å lese messen mens alle kirker og kapeller var stengt. Alteret var en liten krakk, to nye lommestørklær tjente som korporalier, et vann-glass var kalk og en liten underskål patene. Den hellige hostie blev hemmelig bragt rundt i cellene og det lykkes også presten å høre skriftemål, idet han gav det utseende av en ganske almindelig samtale ute på gangen eller på gårdsplassen.

Spanske billerstormere. Det franske blad «Le Nouvel-Liste»s spanske korrespondent forteller om den fryktelige profanering det berømte kloster i Sigena har vært utsatt for av de røde, som plyndret det helt og tilsiste brente det ned. Det berømte kloster, hvor kong Pedro som i det 13. århundre falt i kampen mot Simon de Montfort ligger begravet, er nu kun ruiner. En kavaleriavdeling benyttet dets kirke som hestestall og et sidekapell blev innredet som kjøkken hvor man fyrte med uvurderlig treskulptur av helgener og berømte mennesker. I abedissens gravhvelving kastet de røde alle skjelettene i en haug og benyttet sarkofagene som lagerrum. Et ærverdig gammelt stenkors i klostergården, elsket av hele befolkningen gjennom flere generasjoner, blev hugget istykker med hammerslag og etter å ha plyndret kirken for alle hellige bilder blev de uerstattelige kunstverker kastet ovenpå skjelettene, det hele overhelt med bensin og opbrent. Mange århundrers kulturarv er dermed tilintetgjort.

En betydningsfull lovforandring i Kina. I en forsamling av 150 misjonærer i Hanklou har marsjal Tschang-Kai-Sheks hustru holdt en tale, hvori hun hyldet misjonærenes arbeid i Kina og takket dem for deres mot og selvfornektelse, særlig når det gjaldt hjelp og pleie av syke, sårede, sultne og barn under den nuværende krig. I sin ektefelles, som jo er øverstbefalende over alle de kinesiske stridskrefter, navn avga hun en erklæring som er av stor betydning for kristendommens fremgang i Kina. For noen år siden forbød den kinesiske regjering at den kristne religion skulde være obligatorisk fag i privatskolene — men marsjallen har nu forandret denne lov slik at skolene, som tilhører misjonene, er undtatt for forbudet. «Med denne slutning» uttalte hun, har vi fått det største bevis på vår anerkjennelse av de velgjerninger, som kristendommen har bragt vårt folk».

Redaktøren av «Luxemburger Wort» hedres. Mgr. Origer, den høifortjente redaktør av «Luxemburger Wort», som nylig feiret 90 års jubileum, har av kongen av Belgien fått tildelt kommandørkorset av den belgiske kronorden.

Spanske blodvidner. Etter den offisielle bekjentgjørelse har siden den spanske borgerkrig brøt ut 1379 mord funnet sted av prester og ordensfolk — heri ikke innbefattet de hundreder av sekularprester hvis skjebne er uviss. En av pater Ledet S. J. oppstillet statistikk over de drepte ordensfolk, om hvem man med sikkerhet vet at de har lidt martyrdøden viser følgende tall: 237 patres av «Maria hellige hjerte» — 143 av «kristne brødre» —

109 marister — 104 franciskanere — 100 jesuitter — 93 augustinere — 89 kapusinere — 58 benediktinere — 56 vincensianere — 42 brødre av St. Johannes av Gud» — 42 bafotede karmelitter — 36 karmelitter «av observansen» — 33 dominikanere — 24 trinitarer — 19 redemptorister — 16 patres av den hellige familie — 16 fratres av «vår kjære frue av barmhjertigheten» — 10 søstre av «det hellige hjerte» — 9 marianistinner — 8 augustinerinner — 5 søstre av «St. Camillus av Lilles-ordenen» — 4 kongregasjonssøstre av «det hellige hjerte» — 4 prester av «det hellige hjerte» — 3 St. Gabriel-brødre — 2 pasjonister.

Intet krematorium i Luxemburg. I den siste tid har man i Luxemburg drøftet det eventuelle bygg av et krematorium. En komite av jurister er blitt nedsatt og denne har nu avgitt sin betenkning som går ut på at da den luxemburgske lovgivning kun tillater jordfestelser, kan det foreløpig ikke være tale om noe krematorium. Der må først skje en lovendring før dette spørsmål kan bli aktuelt.

«Rosenpateren». Det er ikke sjelden at man ser at katolske prester får tildelt sig premier ved en eller annen utstilling. Men hittil har pater Schøner, kurator ved en indianermisjon i Oregon, U.S.A., vært ene om å bære hedersnavnet «rosenpateren». Som ung prest overanstrengte han sig under arbeidet for å samle penger inn til byggingen av en ny kirke — han fikk et sammenbrudd og kunde ikke røkte sin gjerning som sogneprest. Han blev da betrodd styret av en indianermisjon, som da han kom til den fantes i et distrikt som kun bestod i en skog av ville roser. I sin fritid begynte nu pater Schøner å beskjeftige sig med rosenkultur, og snart kunde han fremvise så enestående resultater at hans ry gikk over hele Amerika. 265 forskjellige rosevarianter, et spiselig roseple, en rød rose med sorte hjerteblad, en torneløs rose, en kjempeart, en eviggrønn rose og en rose som ikke angripes av utøf eller sykdom, er således noen av disse resultater.

Internasjonal kongress for kristen arkeologi. Den 4. internasjonale kongress for kristen arkeologi finner sted 2.—9. oktober 1938 i Lateranpalasset i Rom. Den forrige avholdtes i 1932 i Ravenna. Valget er i år falt på Rom fordi man akter å forbinde den med den store minneutstilling som skal avholdes der i anledning av Augustus tusenårsfest.

Ministrantjeneste forbudt for soldater. Etter en forordning, utstedt av overkommandoen for de tyske stridskrefter, er det forbudt for alle soldater å utføre ministrantjeneste, selv når det gjelder feltgudstjenester eller militære begravelser. I fremtiden skal det ved slike anledninger tilkalles civilpersoner. Denne forordning gjelder også soldater under permisjon.

«Luxemburger Wort» forbudt i Østerrike. De i Østerrike bosatte luxemburgere har fått sine før regelmessig tilsendte eksemplarer av «Luxemburger Wort» beslaglagte og de tomme korsbånd er sendt tilbake til redaksjonen stemplet «Verboten».

Redaktør: Mgr. Irgens.

K. Grønli's Bok- & Akcidenstrykkeri.
(Inneh. Alf & Johs, Grønli).